

COBISS[®]

Kooperativni online bibliografski sistem in servisi

***Ažuriranje bibliografskih podatkov v
COBISS3/Katalogizaciji***

V2.0 (Delovno gradivo)

POS-NA-1

Institut informacijskih znanosti, Maribor, Slovenija

IZUM[®]

© IZUM, 2007

COBISS, COMARC, COBIB, COLIB, AALIB, IZUM so zaščitene znamke v lasti javnega zavoda IZUM.

KAZALO VSEBINE

1	Uvod	1
2	Predlog novega načina ažuriranja.....	1
2.1	Lokalni podatki	1
2.2	Vnos novega bibliografskega zapisa.....	2
2.3	Ažuriranje bibliografskega zapisa.....	2
2.4	Prezemanje zapisov v lokalno bazo podatkov	2
2.5	Predmetne oznake	2
2.6	Brisanje zapisa	3
2.7	Lokalni zapisi.....	3
2.8	Pooblastila.....	3
3	Prehod na COBISS3/Katalogizacijo.....	6

DODATEK

A	Pooblastila za delo v COBISS2 in COBISS3	7
---	--	---

1 Uvod

Sistem vzajemne katalogizacije COBISS2 je bil zastavljen pred 20 leti za potrebe več nacionalnih in drugih knjižnic na področju nekdanje Jugoslavije. Za zagotovitev čim večje fleksibilnosti in neodvisnosti posameznih knjižnic pri ažuriranju baz podatkov, je dal sistem pri kreiranju in ažuriranju zapisov prednost lokalnim bazam podatkov pred vzajemno bazo podatkov COBIB. Kljub temu, da je po razpadu nekdanje Jugoslavije in vzpostavitvi avtonomnih sistemov COBISS v okviru novih držav to ostalo relevantno do neke mere za Bosno in Hercegovino, je do danes ostal koncept nespremenjen.

Dodaten argument za takšen koncept je bila tudi nestabilna in ne dovolj zmogljiva komunikacijska infrastruktura.

Rezultat prednosti, ki jo programska oprema COBISS2 pri ažuriranju bibliografskih podatkov daje lokalnim bazam podatkov, se odraža v slabi kakovosti zapisov v COBIB-u. Dopolnitve obstoječega zapisa se namreč v COBIB shranijo le ob določenih pogojih, v lokalno bazo podatkov pa vedno. Tako se v COBIB-u pogosto ohrani ena od prvih verzij zapisa, ki je praviloma manj popolna od verzije zapisa v lokalnih bazah podatkov. Dogaja se, da vsaka knjižnica posebej ob prevzemanju v lokalno bazo podatkov dopolnjuje nepopolni zapis in pogosto v COBIB-u še leta ostanejo CIP-zapisi, čeprav ima precej knjižnic za te zapise tudi zalogo.

2 Predlog novega načina ažuriranja

Glavni cilj spremenjenega načina ažuriranja bibliografskih podatkov v sistemu vzajemne katalogizacije je doseganje boljše kakovosti bibliografskih zapisov v COBIB-u, izenačevanje zapisov v COBIB-u in lokalnih bazah podatkov ter po možnosti čim manj težav za katalogizatorje pri prehodu na novi sistem.

2.1 Lokalni podatki

Bistvena novost je uvedba kontrolnega podpolja za identifikacijo podatkov, ki so samo v lokalni bazi podatkov ali pa samo v COBIB-u.

Posamezna polja lahko vsebujejo kontrolno podpolje, v katero katalogizator vpiše oznako, ki pove, da je polje lokalno. Ob shranjevanju zapisa se podpolja s to oznako shranijo le v lokalno bazo podatkov knjižnice, ne pa tudi v COBIB.

V to kontrolno podpolje se lahko vpiše tudi oznaka COBIB-a, in polja s to oznako se shranijo le v COBIB. Na ta način se reši problem dodatnih podatkov, ki jih potrebujemo zaradi bibliografij raziskovalcev. Taka podpolja se označijo kot vzajemna in se v lokalne baze ne prenašajo.

Kontrolno podpolje se ob ažuriranju zapisa lahko ponovi. V tem primeru eno podpolje vsebuje oznako COBIB-a, drugo pa oznako, da je polje lokalno. Prvo se shrani le v COBIB, drugo pa le v lokalno bazo podatkov.

Lokalne podatke predstavljajo tudi polja 99X (zaenkrat polje 992), ki se obravnavajo na enak način, kot če bi vsebovala podpolje z oznako, da je polje lokalno.

Ker se podatki ažurirajo vedno v COBIB-u, morajo v programski opremi pri ažuriranju biti vidna tudi lokalna polja iz lokalne baze podatkov in omogočeno mora biti tudi njihovo ažuriranje.

2.2 Vnos novega bibliografskega zapisa

Novo kreirani zapis se hkrati shrani v COBIB in lokalno bazo podatkov.

2.3 Ažuriranje bibliografskega zapisa

Katalogizator ažurira zapis v COBIB-u in dopolnjeni zapis se hkrati shrani v COBIB in lokalno bazo podatkov. Za potrebe redakcije COBIB-a lahko katalogizator s posebno metodo (ustrezno ukazu EDIT/HOST) ažurira podatke samo v COBIB-u, če bibliografski zapis v lokalni bazi podatkov ne obstaja.

Za tak način ažuriranja bibliografskih podatkov mora programska oprema omogočiti primeren prikaz razlik med zapisom v COBIB-u in lokalni bazi podatkov. Vidna morata biti oba bibliografska zapisa, postopek za usklajevanje razlik med njima pa mora biti čim bolj prijazen in učinkovit.

2.4 Prezemanje zapisov v lokalno bazo podatkov

Po iskanju v COBIB-u lahko bibliografski zapis prevzamemo. Če katalogizator ob prevzemanju v lokalno bazo podatkov zapis dopolni, se dopolnitve shranijo v COBIB in v lokalno bazo podatkov. Izjema so morebitna lokalna in vzajemna polja.

2.5 Predmetne oznake

Predmetne oznake ali celoten blok 6XX se obravnavajo drugače kot preostala polja.

Potek ažuriranja:

- Pri vnosu novega bibliografskega zapisa katalogizator predmetne oznake vnese in shrani na enak način kot preostale podatke.
- Če katalogizator ažurira zapis, ki ga še nima v svoji lokalni bazi podatkov, pri ažuriranju zapisa ni posebnosti.
- Če katalogizator ažurira zapis, ki ga v svoji lokalni bazi podatkov že ima, obstajata dve možnosti:
 - Predmetne oznake v zapisu v COBIB-u se ujemajo s predmetnimi oznakami v zapisu v lokalni bazi podatkov

Ni posebnosti pri ažuriranju bibliografskega zapisa.

- Predmetne oznake v COBIB-u se razlikujejo od predmetnih oznak v zapisu v lokalni bazi podatkov

Pred ažuriranjem se obstoječim predmetnim oznakam v COBIB-u programsko dodajo predmetne oznake iz zapisa v lokalni bazi podatkov samo v tistih poljih, ki se ne ujemajo; nato katalogizator tak zapis ažurira.

Programska oprema zagotavlja, da se pri ažuriranju bibliografskega zapisa predmetne oznake v lokalni bazi podatkov ohranijo. Izjema so le gesla SGC, ki so enaka v COBIB-u in lokalni bazi podatkov. Postopki v okviru programske opreme morajo omogočati čim večjo preglednost razlik med predmetnimi oznakami v COBIB-u in v lokalni bazi podatkov in s tem čim večjo učinkovitost katalogizatorjev.

2.6 Brisanje zapisa

Pri brisanju se zapis briše iz lokalne baze podatkov. Zapis se briše tudi iz COBIB-a, če ga nobena od preostalih knjižnic v sistemu nima v svoji lokalni bazi podatkov.

Brisani zapisi se na lokalnem in na vzajemnem nivoju shranjujejo v posebno datoteko.

2.7 Lokalni zapisi

To so zapisi, ki obstajajo le v lokalni bazi podatkov in so rezultat:

- konverzij iz drugih sistemov ali
- kreiranja vzporednega zapisa, če zapis presega 24.000 znakov.

Pred ažuriranjem lokalnega zapisa mora katalogizator preveriti, ali gre za duplikat. Če se izkaže, da je zapis duplikat, katalogizator lokalni zapis briše, ažurira zapis v COBIB-u in ga nato prevzame v lokalno bazo podatkov. Če pa za publikacijo, ki jo opisuje lokalni zapis, še ni zapisa v COBIB-u, mora katalogizator po ažuriranju zapis obvezno shraniti v COBIB.

Izjema so vzporedni zapisi, pri katerih je treba shranjevanje v COBIB programsko onemogočiti.

2.8 Pooblastila

Za razliko od COBISS2 so v COBISS3 bibliografski podatki ločeni od podatkov o zalogi, kar bistveno vpliva na zasnovo pooblastil. V okviru COBISS3/Zaloge so nekatera pooblastila za ažuriranje lokalnih podatkov že realizirana, druga pa opuščena. Seznam vseh pooblastil za delo s programsko opremo COBISS2/Katalogizacija ter realizirane in predvidene spremembe v COBISS3 so predstavljene v nadaljevanju ter podane tudi v Dodatku A.

1. Pooblastila, ki so v COBISS3 že opuščena
 - Iskanje v COBIB-u (HOST)
 - Urejanje obvestil (OPER)
2. Pooblastilo v COBISS3/Upravljanje aplikacij
 - Urejanje lokalnih šifrantov (CODES)
3. Pooblastila, vezana na delo z lokalnimi podatki v COBISS3/Zalogi
 - Ažuriranje lokalnih polj (HOLDINGS)
 - Prenos lokalnih podatkov med bibliografskimi zapisi (MOVEHOLD)
 - Ažuriranje prosto oblikovanih predmetnih oznak (KAT_610)
4. Pooblastilo za ažuriranje omejenega nabora podatkov v lokalni bazi podatkov
Pooblastilo ADJUST za ažuriranje omejenega nabora bibliografskih podatkov v lokalni bazi podatkov se opusti. Nadomesti ga pooblastilo KAT_610.
5. Pooblastila za kreiranje in ažuriranje
 - zapisov za monografske publikacije (001c=m) in zbirnih zapisov (001c=c) – (NEWMON)
 - zapisov za kontinuirane vire (001c=s ali 001c=i) – (NEWCON)
 - zapisov za serijske publikacije (001c=s) – (NEWSER)
 - zapisov za sestavne dele (001c=a) – (NEWART)

Pooblastila LM1, LA1 in LC1 za uporabo ukazov LOCK1 in EDIT/HOST (UNLOCK) se več ne uporabljajo, ker se zapisi vedno ažurirajo v COBIB-u.

Tudi ažuriranje podatkov se, enako kot kreiranje, razdeli po vrstah gradiva, in je vezano na ista pooblastila kot kreiranje.

Vsa ažuriranja zapisov se shranjujejo!
6. Pooblastilo za prevzemanje zapisov iz WorldCat-a
Pooblastilo NEWOCLC za prevzemanje zapisov iz WorldCat-a se razširi na pooblastilo za prevzemanje zapisov iz formata MARC 21, s katerim je možno prevzemati zapise iz poljubnih baz podatkov v formatu MARC 21. V prvi fazi se implementira le prevzemanje iz WorldCat-a.
7. Pooblastila za zaklepanje zapisov v COBIB-u

Pooblastila LM2, LA2 in LC2 se opustijo. Zaradi vrednotenja bibliografij raziskovalcev je treba v zapise dodajati podatke, ki sicer za katalog niso potrebni, in včasih je treba zapise, ki so že bili ustrezno urejeni, dopolniti tudi za nazaj.

8. Pooblastilo za zaklepanje zapisov v lokalni bazi podatkov

Treba je preveriti potrebo NUK-a po lokalno zaklenjenih zapisih s poljem 020 in s tem tudi potrebo po pooblastilu LOCALLOCK. V COBISS3 lokalnega zaklepanja ne bi vezali na vnos konkretnega polja.

9. Pooblastilo za shranjevanje lokalnih zapisov v COBIB

Pooblastilo LOCKEDIT se opusti, ker to funkcijo zagotavlja pooblastilo za kreiranje zapisov.

10. Pooblastilo za povezovanje bibliografskih zapisov z normativnim zapisom

Ukaz LINK/AUTHORS (pooblastilo LINKAU) je treba dopolniti skladno z novim načinom ažuriranja podatkov v COBIB-u. Povezovanje poteka zapis po zapis.

11. Pooblastilo za preimenovanje zapisov

Pooblastilo RENAME za preimenovanje zapisov se opusti.

12. Pooblastilo za urejanje vnosnih mask

Pooblastilo EDITTYPE za urejanje vnosnih mask ostane. Knjižnice lahko dodajajo polja v maske in povečujejo stopnjo obveznosti same na podoben način, kot to lahko delajo z ukazom EDIT TYPE že zdaj.

Za COBISS3/Katalogizacijo je treba predvideti, da polja v zapisu niso nujno urejena po rastočem vrstnem redu številke polja. Vrstni red lahko določi katalogizator.

13. Pooblastilo za zaklepanje tipologije

Zaenkrat ostane pooblastilo LOCKTD za zaklepanje tipologije samo v COBISS2. V COBISS3 se realizira zunaj segmenta COBISS3/Katalogizacija.

3 Prehod na COBISS3/Katalogizacijo

V prehodnem obdobju bosta hkrati delovala segmenta COBISS2/Katalogizacija in COBISS3/Katalogizacija.

Pri zapisih, ki so bili kreirani skladno s COBISS2/Katalogizacijo, se lahko stanje v COBIB-u in lokalni bazi podatkov precej razlikuje. Zaradi praviloma slabše kakovosti bibliografskih zapisov v COBIB-u se za stare zapise (kreirane pred uvedbo COBISS3/Katalogizacije) dopusti ažuriranje tudi v lokalni bazi podatkov. Katalogizatorju programska oprema ponudi oba bibliografska zapisa. Če se odloči za ažuriranje v lokalni bazi podatkov in se verzija zapisa v lokalni bazi podatkov razlikuje od verzije zapisa v COBIB-u, se zapis shrani le v lokalno bazo podatkov. Če se odloči za ažuriranje zapisa v COBIB-u, mora oba zapisa uskladiti in ažuriranje se izvede tudi v COBIB-u.

Na ta način je možno shraniti le zapise, ki so bili kreirani v lokalni bazi podatkov pred uvedbo COBISS3/Katalogizacije. Izjema so lokalni zapisi. Ko se zapis, kreiran pred uvedbo COBISS3/Katalogizacije, shrani v COBIB, ga katalogizator ažurira na enak način kot zapise, ki so bili kreirani skladno s COBISS3/Katalogizacijo.

Ocenjujemo, da bo prehod na novi način ažuriranja bibliografskih podatkov precej zahteven. Vse spremembe v bibliografskih zapisih bodo vidne v COBIB-u. To velja tako za pravilno obdelavo kot tudi za napake. Potrebno bo več usklajevanja. Kratkoročno to pomeni povečan obseg dela za IZUM, NUK in druge katalogizatorje (pa najbrž tudi precej sporov in nesoglasij), za prihodnost pa bolj kakovostne bibliografske podatke in boljše usposobljene katalogizatorje.

Pričakujemo lahko predvsem pritožbe katalogizatorjev, ki jim bodo kolegi spreminjali zapise v COBIB-u. Če popravki ne bodo ustrezni, se bodo upravičeno pritoževali, ko bodo pred ažuriranjem lastnega zapisa morali odpravljati napake, ki jih niso naredili sami.

Knjižnice bi morale spoštovati dogovor, da polj, ki so potrebna za bibliografije raziskovalcev, ne brišejo, ampak jim kvečjemu dodajo oznako za COBIB. Pri raziskovalcih je opazna težnja, da bi bil vsak njihov prispevek viden v osebni bibliografiji, tudi če za knjižnične kataloge ni relevanten. Včasih pa se lahko pojavi težava tudi zato, ker raziskovalec določenega podatka ne želi videti v svoji osebni bibliografiji, čeprav je s stališča kataloga potreben.

Kasnejše verzije COBISS3/Katalogizacije predvidevajo nadaljnje izboljšave za doseganje večje kakovosti bibliografskih zapisov ter učinkovitosti katalogizatorjev. Predvidena je npr. uvedba statusa začasnega zapisa, različnih nivojev popolnosti zapisov in polja za izvor podatkov.

Uvedeno je spremljanje uporabe posameznih indeksov v postopkih iskanja v COBISS/OPAC-u in COBISS2/Katalogizaciji, kar bo osnova za odločanje o možnosti opustitve redkeje uporabljanih indeksov.

A Pooblastila za delo v COBISS2 in COBISS3

Zap. št.	Pooblastilo v COBISS2	Opis delovanja v COBISS2	Implementacija v COBISS3
1.	HOST	Prehod na iskanje v vzajemni bazi podatkov z ukazom HOST	Pooblastilo je opuščeno.
2.	OPER	Urejanje obvestil z ukazom EDIT ANNOUNCE in uporaba ukazov \$STOP, \$NEW, \$SAVE	Pooblastilo je opuščeno.
3.	CODES	Urejanje lokalnih šifrantov z ukazom EDIT CODES	COBISS3/Upravljanje aplikacij
4.	HOLDINGS	Ažuriranje polja 992 ter polj 996, 997 in 998 z ukazom HOLDINGS	COBISS3/Zaloga
5.	MOVEHOLD	Prenos podatkov o zalogi in podatkov o izposoji iz enega zapisa v drugega z ukazom MOVEHOLD	COBISS3/Zaloga
6.	–	Ažuriranje lokalnih podatkov in prosto oblikovanih predmetnih oznak v lokalni bazi podatkov v COBISS3/Zaloga: polja 610az, 675bs, 992by	Pooblastilo KAT_610
7.	ADJUST	Ažuriranje omejenega nabora bibliografskih podatkov v lokalni bazi podatkov: podpolja 100e, 675bsu in vsa podpolja polj 600–610, 627, 960–969 in 686	Nadomesti ga pooblastilo KAT_610
8.	NEWMON	Kreiranje zapisov za monografske publikacije in tvorjene zbirke; kreiranje kratkih normativnih zapisov; ažuriranje kratkih normativnih zapisov, ki jih je kreirala domača knjižnica	Pooblastilo potrebujemo tudi za ažuriranje obstoječih tovrstnih zapisov, ne le za kreiranje.
9.	NEWCON	Kreiranje zapisov za kontinuirane vire	Pooblastilo potrebujemo tudi za ažuriranje obstoječih tovrstnih zapisov, ne le za kreiranje.
10.	NEWSER	Kreiranje zapisov za serijske publikacije	Pooblastilo potrebujemo tudi za ažuriranje obstoječih tovrstnih zapisov, ne le za kreiranje.
11.	NEWART	Kreiranje zapisov za članke in druge sestavne dele	Pooblastilo potrebujemo tudi za ažuriranje obstoječih tovrstnih zapisov, ne le za kreiranje.
12.	LM1	Uporaba ukazov LOCK1, EDIT/HOST in UNLOCK pri zapisih za monografske publikacije in tvorjene zbirke; ažuriranje kratkih normativnih zapisov, ki so jih kreirale druge knjižnice	Opustiti v COBISS2 in COBISS3
13.	LA1	Uporaba ukazov LOCK1, EDIT/HOST in UNLOCK pri zapisih za članke in druge sestavne dele; ažuriranje kratkih normativnih zapisov, ki so jih kreirale druge knjižnice	Opustiti v COBISS2 in COBISS3

Zap. št.	Pooblastilo v COBISS2	Opis delovanja v COBISS2	Implementacija v COBISS3
14.	LC1	Uporaba ukazov LOCK1, EDIT/HOST in UNLOCK pri zapisih za kontinuirane vire; ažuriranje kratkih normativnih zapisov, ki so jih kreirale druge knjižnice	Opustiti v COBISS2 in COBISS3
15.	NEWOCLC	Dostop do OCLC-jevega servisa za katalogizacijo in prenos iz baze podatkov WorldCat v lokalne baze podatkov in COBIB (vzajemno bazo podatkov)	Prevzemanje zapisov iz formata MARC 21
16.	LM2	Uporaba ukazov LOCK2, EDIT/HOST in UNLOCK pri zapisih za monografske publikacije in tvorjene zbirke; ažuriranje kratkih normativnih zapisov, ki so jih kreirale druge knjižnice	Opustiti v COBISS2 in COBISS3
17.	LA2	Uporaba ukazov LOCK2, EDIT/HOST in UNLOCK pri zapisih za članke in druge sestavne dele; ažuriranje kratkih normativnih zapisov, ki so jih kreirale druge knjižnice	Opustiti v COBISS2 in COBISS3
18.	LC2	Uporaba ukazov LOCK2, EDIT/HOST in UNLOCK pri zapisih za kontinuirane vire; ažuriranje kratkih normativnih zapisov, ki so jih kreirale druge knjižnice	Opustiti v COBISS2 in COBISS3
19.	LOCALLOCK	Ažuriranje lokalno zaklenjenih zapisov (z izpolnjenim podpoljem 020a) za potrebe nacionalne bibliografije	Potreben dogovor z NUK-om!
20.	LOCKEDIT	Shranjevanje lokalnih zapisov v COBIB	Opustiti v COBISS2 in COBISS3
21.	LINKAU	Povezovanje značnic v bibliografskih zapisih v lokalni bazi podatkov z normativnimi zapisi (ukaz LINK/AUTHORS)	Povezovanje značnic v bibliografskih zapisih v COBIB z normativnimi zapisi.
22.	RENAME	Preimenovanje zapisov	Opustiti v COBISS2 in COBISS3
23.	EDITTYPE	Urejanje vnosnih mask z ukazom EDIT TYPE	Ostane enako kot v COBISS2
24.	LOCKTD	Zaklepanje tipologije	Zaklepanje tipologije zunaj COBISS3/Katalogizacije
25.	NEW v bazi podatkov CONOR	Kreiranje in ažuriranje popolnih normativnih zapisov	Delno ga nadomesti pooblastilo NEWPN za kreiranje in ažuriranje popolnih normativnih zapisov za osebna imena
26.	NEW v bazi podatkov CONOR	Kreiranje in ažuriranje popolnih normativnih zapisov	Delno ga nadomesti pooblastilo NEWCB za kreiranje in ažuriranje popolnih normativnih zapisov za korporacije
27.	CONOR	Možnost ažuriranja normativnih zapisov, ki si jih je druga knjižnica prisvojila z ukazom ADOPT	Ostane enako kot v COBISS2
28.	NEW v bazi podatkov CORES	Kreiranje in ažuriranje baze podatkov CORES	Ostane enako kot v COBISS2